

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไข ปัญหาต่างๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอด ช่วงชีวิต สามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่าง มีความสุข รู้ทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ การปฏิรูป การศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนไทยยุคใหม่ได้เรียนรู้ตลอด ชีวิต มีสติรู้ทันปัญญา รู้คิด มีสมรรถนะและมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติ และเป็น พลเมืองดีของโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553: 7) ตลอดจนมีการเสริมสร้าง ความร่วมมือกับอาเซียน เพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพ ประชาชนในภูมิภาคให้สามารถแข่งขันในเวทีโลก รวมทั้งช่วยส่งเสริมและสนับสนุนเป้าหมายการสร้าง ประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554: คำนิยาม) โดยมุ่งปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ 3 ประการ คือ 1) คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษา การเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และ 3) การมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาร่วมบริหารและ จัดการศึกษาด้วยการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองนี้ ขณะเดียวกันจะทำให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา ที่มีคุณภาพ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาและผลักดันการศึกษา การเรียนรู้ไปจน ตลอดชีวิต ซึ่งจะส่งผลถึงความสามารถในการแข่งขันของประชาชนในประเทศให้เพิ่มขึ้นด้วย โดยมี กรอบแนวทางการปฏิรูปใน 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และ 3) การพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ ซึ่งความสำคัญ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับ ที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดการประกันคุณภาพศึกษาไว้ใน หมวดที่ 6 มาตรา 47 ว่าด้วยมาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา โดยได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพ ภายนอก สำหรับการประกันคุณภาพภายในให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ บริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงาน

ต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2554: 14) ดังนั้น การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้น จะทำให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม จากกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 ข้อ 14 ที่บัญญัติว่า ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการ ดังนี้ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) จัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา 7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และข้อ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายนอกเพื่อรองรับมาตรฐานและมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553: 22-35) ซึ่งสถานศึกษาเป็นแหล่งเป็นแหล่งพัฒนาคนให้มีความรู้ออกไปใช้ชีวิตในสังคม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการ โดยจะต้องให้การศึกษามีคุณภาพแก่ประชาชน เพื่อให้ได้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ รู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ถ้าโรงเรียนสามารถดำเนินการตามเป้าหมายดังกล่าวได้บรรลุ คือ การให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา จะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2554)

การประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็นการสร้างคามมั่นใจให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การประกันคุณภาพภายในจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การประกันคุณภาพจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในสถานศึกษา ในการ

ดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนา และปรับปรุงให้สถานศึกษามีคุณภาพและให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในมาตรา 49 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้น การบริหารการศึกษาจะมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553: 16)

นอกจากนี้ ในหมวด 6 ยังกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ โดยให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดเผยต่อสาธารณชน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ในระดับชาติ พบว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมิน จำนวน 32,844 แห่ง ได้รับการรับรอง จำนวน 20,376 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 62.04 ไม่รับรอง จำนวน 12,468 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 37.96 (ข้าหลวงงานรัฐมนตรี. 2558: 1-3) นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ซึ่งมีโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 280 โรงเรียน ผลการรับรองมาตรฐานคุณภาพรอบสองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มีโรงเรียนที่รับรองมาตรฐานจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 195 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.64 โรงเรียนที่ไม่รับรองมาตรฐาน จำนวน 85 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 30.36 ผลการรับรองมาตรฐานคุณภาพรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มีโรงเรียนที่ได้รับการประเมิน จำนวน 251 โรงเรียน และมีโรงเรียนที่รับรองมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 150 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 59.76 โรงเรียนที่ไม่รับรองมาตรฐาน จำนวน 101 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 40.24 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. 2558: 1)

จากผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพภายในของสถานศึกษาโดยคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับดีขึ้นไปมาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. 2558: 1-3) นั้นแสดงให้เห็นว่าผลการประเมินภายนอกกับผลการประเมินภายในโรงเรียนไม่สอดคล้องกัน จากการประเมินดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินภายนอกเป็นตัวชี้วัดว่าระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จะเห็นว่าระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน จึงเป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเป็นภารกิจหลักที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

ดังนั้น การประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง โดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่ง ดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเอง มีการประกันคุณภาพภายใน ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหาร และจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อันจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน ทำให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข จะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง การประกันคุณภาพภายในจึงเป็นงานสำคัญของสถานศึกษา โดยสถานศึกษา เพื่อผู้เรียน และสังคมไทยโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2556ก: 1) ซึ่งปัจจุบันนี้การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลายเป็นงานหนึ่งที่สถานศึกษาทุกแห่ง ทุกประเภท และทุกระดับ จะต้องดำเนินการ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม และผู้ที่เข้ามาใช้บริการต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ อย่างไรก็ตามในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้งในภาพรวมและเฉพาะพื้นที่ย่อมจะมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ เช่น ผู้ทำหน้าที่บริหารไม่บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้ทำหน้าที่สอนไม่ทำหน้าที่สอนให้นักเรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขมาก ผู้ทำหน้าที่บริการไม่ทำหน้าที่บริการที่รวดเร็ว เพื่อให้ผู้มารับบริการประทับใจ และผู้ไม่เคยแนะนำผู้อื่นให้มีความรู้ ความเข้าใจ และไม่ปรับปรุงพัฒนาวิธีการนิเทศ เป็นต้น ในทำนองเดียวกันกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในดังกล่าว ก็จะมีพบในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เช่นเดียวกัน

จากความสำเร็จและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จึงมีความสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ซึ่งจะได้กลยุทธ์ระดับองค์กรอย่างแท้จริง และกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นจะใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานประกันคุณภาพในโรงเรียน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 280 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 840 คน จำแนกเป็น

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 280 คน
2. หัวหน้างานประกันคุณภาพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 280 คน
3. ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 280 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 88 คน หัวหน้างานประกันคุณภาพ จำนวน 88 คน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 88 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 264 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางการกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 607-610) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ใน 8 ด้าน 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

1. ยกร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

2. การจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus group) เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 15 คน

ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญการประกันคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 5 คน
2. ผู้เชี่ยวชาญการประกันคุณภาพการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คน
3. ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่นักเรียนมีคะแนน O-NET สูงกว่าคะแนนค่าเฉลี่ยระดับประเทศ จำนวน 5 คน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา กลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชากรกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่ใช้ในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานประกันคุณภาพในโรงเรียน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 280 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 840 คน จำแนกเป็น

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 280 คน
2. หัวหน้างานประกันคุณภาพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 280 คน
3. ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 280 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนที่ 3 ประชากรกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่ใช้ในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 88 คน หัวหน้างานประกันคุณภาพ จำนวน 88 คน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 88 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 264 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางการกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 607-610) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องของกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

กลยุทธ์การบริหารระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน หมายถึง วิธีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนให้บรรลุผลตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2553 ใน 8 ด้าน 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงาน

ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ที่จะช่วยให้การดำเนินการทำประกันคุณภาพภายในโรงเรียนในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานในเรื่อง 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ขั้นตอน/กระบวนการ/การดำเนินการตามระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 ที่ใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ด้าน ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อมาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการและความคาดหวังที่จะนำเอามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่โดดเด่นในด้านต่างๆ มาเชื่อมโยงแล้วกำหนดเป็นมาตรฐานของสถานศึกษา

2. การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การแต่งตั้งคณะทำงานรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพภายในและสภาพภายนอกของสถานศึกษา นำมาวิเคราะห์ และนำผลการวิเคราะห์มาประมวลเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา กำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และชื่อโครงการ กิจกรรม นำมาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การจัดโครงสร้างหรือระบบบริหารงานของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา กำหนดผู้รับผิดชอบ และจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ คลอบคลุม เป็นปัจจุบัน สะดวกต่อการเข้าถึง การให้บริการ และนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและการพัฒนาการเรียนการสอน

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การจัดให้บุคลากรของสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ศึกษาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดระบบการนิเทศภายใน จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน นิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงาน และรายงานการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ ต่อผู้บริหารสถานศึกษา

5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การนำผลจากการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการจัดทำรายงานเพื่อเผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแก่สาธารณชนต่อไป

6. การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพและผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสถานศึกษา โดยนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำข้อมูลผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไปจัดทำรายงานประจำปี

7. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน หมายถึง การจัดทำรายงานพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และนำเสนอรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง

8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หมายถึง กระบวนการที่สถานศึกษาต้องการสร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาทำให้เป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ของงานสูงขึ้น เกิดประโยชน์ส่งผลต่อผู้เรียน มีการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน ทำงานเป็นทีมต่อเนื่องทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

การสร้างกลยุทธ์ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งนั้นๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินสภาพว่าเป็นอย่างไร และควรพัฒนาไปในทิศทางใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการสำรวจหาขีดความสามารถเพื่อใช้ในการวางแผน ซึ่งมีขั้นตอน คือ 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร (Direction setting) หมายถึง การกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ ภารกิจ ปรัชญา และวัตถุประสงค์ขององค์กร การกำหนดทิศทางขององค์กรจะเป็นการบ่งชี้ว่าองค์กรธุรกิจจะมุ่งไปในทิศทางใด หรือสาเหตุของการดำรงอยู่ขององค์กรหรือประเภทของธุรกิจที่องค์กรดำเนินอยู่ นอกจากนี้การกำหนดทิศทางที่มีลักษณะชัดเจนขึ้น 2) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis) คือ การวิเคราะห์ถึงปัจจัยและสภาวะ

ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อที่จะได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ รวมทั้งสถานะของตัวองค์กรได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น 3) การจัดทำกลยุทธ์ (Strategic formulation) คือ การนำข้อมูลและความรู้ต่างๆ ที่ได้รับการกำหนดทิศทางขององค์กร และคัดเลือกว่ากลยุทธ์ใดที่มีความเหมาะสมกับองค์กรมากที่สุด การจัดทำกลยุทธ์เป็นการกำหนดแนวทาง วิธีการ และกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรเพื่อช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุถึงภารกิจและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และ 4) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic implementation) เป็นขั้นตอนการนำเอากลยุทธ์ที่ได้วางแผนจัดทำและคัดเลือกไว้มา

การประเมินกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการในการประเมินว่ากลยุทธ์มีความเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละโรงเรียน ในด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. ผู้บริหารสถานศึกษาอาจนำกลยุทธ์ไปใช้ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาอาจนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

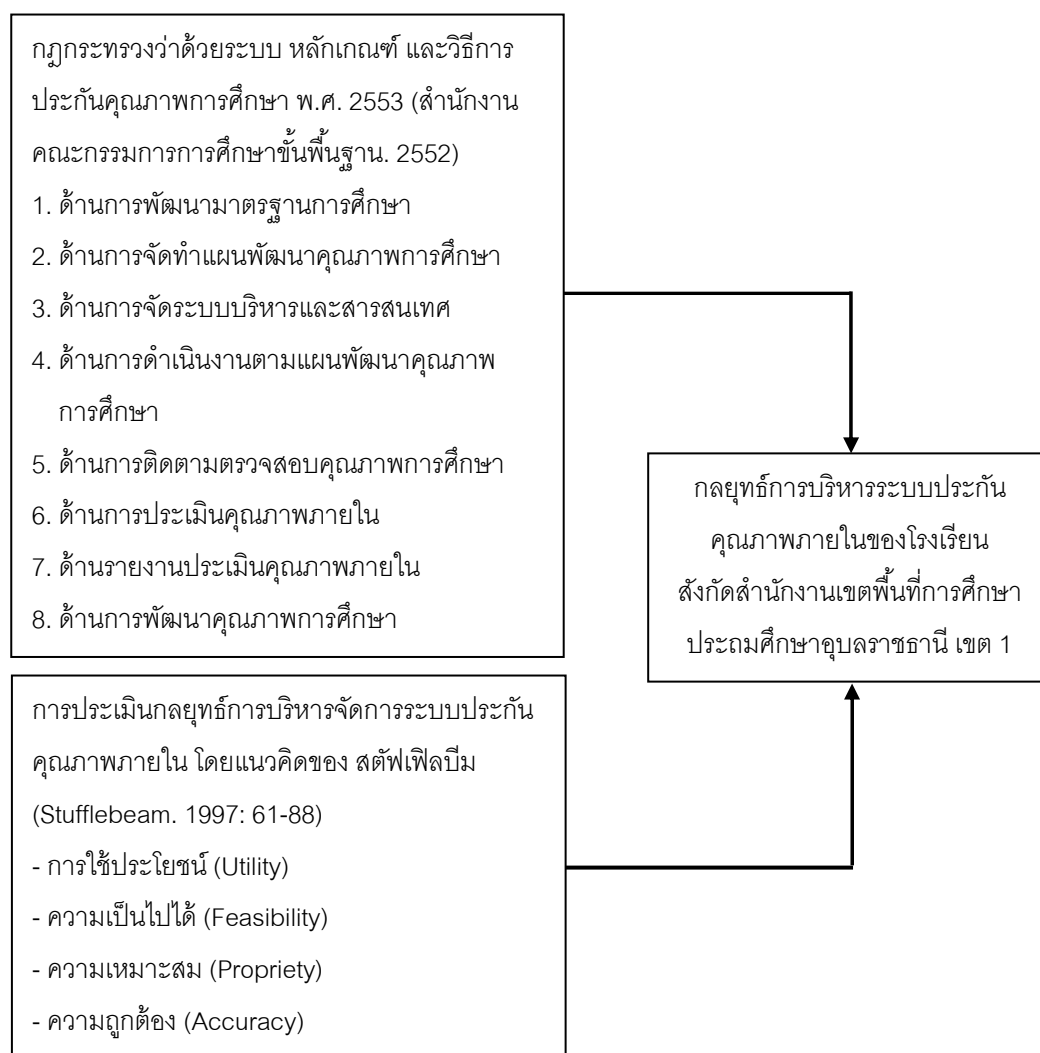
ในการวิจัยกลยุทธ์การบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ใช้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ 2553 ที่ได้กำหนดให้โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการใน 8 ด้าน คือ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
2. การสร้างกลยุทธ์การบริหารระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้แนวคิดของ พัทธรัณย พัทธสินธุ์ และพสุ

เดชะรินทร์ (2552: 13-17) ที่กล่าวถึงกระบวนการสร้างกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร (Direction setting) 2) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis) 3) การจัดทำกลยุทธ์ (Strategic formulation) และ 4) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic implementation)

3. การประเมินกลยุทธ์การบริหารระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยใช้แนวทางประเมินกลยุทธ์จากแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam. 1997: 61-88) ที่ได้กล่าวไว้ โครงการทางการศึกษาว่า สามารถอาจประเมินได้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้ประโยชน์ 2) ด้านความเป็นไปได้ 3) ด้านความเหมาะสม และ 4) ด้านความถูกต้อง

จากแนวคิดและหลักการดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย